

SUN'IY INTELLEKT VOSITALARIDAN FOYDALANGAN HOLDA INGLIZ TILI O'QITUVCHILARINING RAQAMLI KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI

Abdulhamidov Abrorbek A'zamxon o'g'li

O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi hodimi

Annotatsiya

O'zbek tilida: Ushbu maqolada ingliz tili o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirishda sun'iy intellekt vositalarining ahamiyati, amaliy qo'llanilishi va innovatsion yondashuvlar yoritilgan. SI texnologiyalari yordamida dars samaradorligini oshirish usullari, mavjud muammolar va taklif etilayotgan yechimlar tahlil qilingan.

Rus tilida: В статье рассматриваются инновационные подходы к формированию цифровой компетентности преподавателей английского языка с использованием инструментов искусственного интеллекта. Приведены примеры практического применения ИИ в образовательном процессе, а также анализируются проблемы и предлагаются пути их решения.

In English: This article explores innovative approaches to enhancing the digital competence of English language teachers through the use of artificial intelligence tools. It highlights practical applications of AI in teaching, discusses current challenges, and provides potential solutions.

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt, raqamli kompetentlik, ingliz tili, o'qituvchi, texnologiya, innovatsiya, dars metodikasi*

Искусственный интеллект, цифровая компетентность, английский язык, преподаватель, технология, инновация, методика преподавания

Artificial intelligence, digital competence, English language, teacher, technology, innovation, teaching methodology

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim sohasiga ham tubdan ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, so'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining keng qo'llanilishi o'qitish va o'rganish jarayonlarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bugungi kunda ingliz tili o'qituvchilari nafaqat til o'rgatish bo'yicha, balki raqamli vositalardan samarali foydalanish, onlayn resurslarni integratsiya qilish, o'quvchilarning mustaqil o'rganish motivatsiyasini oshirish borasida ham yuqori malakaga ega bo'lishi lozim. Aynan shu nuqtai nazardan olib qaralganda, ingliz tili o'qituvchilarining raqamli kompetentligini shakllantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri sanaladi.

1. Raqamli kompetentlik tushunchasi va uning ahamiyati

Raqamli kompetentlik bu – shaxsning raqamli texnologiyalarni tanlash, ulardan foydalanish va ularni samarali tarzda tatbiq etish qobiliyatidir. O'qituvchi uchun bu kompetensiyalar quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Interaktiv platformalardan foydalanish;

Onlayn o'quv resurslarini yaratish va ulardan foydalanish;

Sun'iy intellekt asosidagi vositalarni darsga qo'shish;

Axborot xavfsizligini ta'minlash;

Dasturiy vositalar bilan samarali ishlash.

Bugungi ingliz tili darslarida bu kompetentliklar o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, o'qituvchi esa o'z kasbiy faoliyatini innovatsion uslubda olib boradi.

2. Sun'iy intellekt vositalari va ularning imkoniyatlari

Sun'iy intellekt texnologiyalari quyidagi vositalar orqali ingliz tili o'qituvchilariga yordam berishi mumkin:

ChatGPT: Savol-javob mashqlari, matn tahlili, esse yozish bo'yicha tavsiyalar yaratishda qo'llaniladi;

Grammarly: Imlo va uslubiy xatolarni aniqlash va tuzatishda foydalidir;

Quillionz: Matnga asoslangan testlar va savollar yaratishda ishlatiladi;

Kahoot va Quizizz: Onlayn viktorinalar, interaktiv mashg'ulotlar uchun;

Google Translate va DeepL: Matn tarjimasi va izohlar berishda yordam beradi.

Bu vositalar yordamida o'qituvchi darsni nafaqat qiziqarli, balki texnologik jihatdan boyitilgan holda olib boradi. O'quvchilarning ham darsga bo'lgan e'tibori oshadi.

3. Ingliz tili o'qituvchilarining SI vositalaridan foydalanishdagi qiyinchiliklari

Ko'plab ingliz tili o'qituvchilari sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishda quyidagi muammolarga duch keladilar:

Texnik savodxonlikning yetishmasligi;

Internet infratuzilmasining zaifligi;

Tegishli o'quv-metodik qo'llanmalar yetishmasligi;

O'quvchilarning raqamli vositalarga qarshi bo'lgan passiv munosabati.

Bularning barchasi o'qituvchilarning raqamli kompetentligini shakllantirishni murakkablashtiradi. Shu bois, maxsus treninglar va metodik seminarlar tashkil etish zarurati tug'iladi.

4. O'zbekiston ta'lim tizimidagi mavjud holat va takliflar

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va hukumatining raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan qaror va farmonlari ta'lim tizimiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Jumladan, umumta'lim maktablarida "raqamli darsliklar", elektron platformalar, "One Million Uzbek Coders" kabi dasturlar orqali ingliz tili o'qituvchilari uchun imkoniyatlar yaratilmoqda.

Shu bilan birga, quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

Har bir o'qituvchi uchun "raqamli savodxonlik kurslari"ni joriy etish;
 Sun'iy intellekt asosidagi platformalarni milliy o'quv dasturlariga integratsiya qilish;
 O'qituvchilar uchun onlayn vebinarlar, viki-portal va forumlarni yo'lga qo'yish;
 Tuman va viloyat miqyosida raqamli metodistlar tarmog'ini yaratish.

5. Innovatsion yondashuvlar: sinfda SI vositalaridan amaliy foydalanish

Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalaridan quyidagicha foydalanish mumkin:

Esse yozish mashqlari: ChatGPT orqali mavzu asosida namunaviy esse namunasi olinadi va talaba bilan muhokama qilinadi;

Grammatik mashqlar: Grammarly yordamida matn tahriri orqali grammatik tahlil o'rgatiladi;

Matn tahlili: AI asosidagi matn qisqartirish va asosiy g'oyani aniqlash mashqlari bajariladi;

Test va so'rovlar: Quillionz yoki Kahoot orqali interaktiv testlar o'tkaziladi.

Bu yondashuvlar orqali o'qituvchi o'z darsini zamonaviy talablar asosida olib boradi, o'quvchilarning tilga bo'lgan qiziqishi kuchayadi va dars jarayoni interaktiv tus oladi.

Xulosa

Sun'iy intellekt texnologiyalari ta'limda katta imkoniyatlarni yaratmoqda. Ingliz tili o'qituvchilari uchun bu vositalar yordamida darsni yanada sifatli, qiziqarli va interaktiv o'tkazish imkoniyati yuzaga kelmoqda. O'qituvchilarning raqamli kompetentligini shakllantirish orqali nafaqat o'quvchilarning bilim darajasi oshadi, balki ta'lim jarayonining umumiy sifat ko'rsatkichi ham yaxshilanadi. Shu bois, SI vositalarini chuqur o'rganish, ularni amaliyotga tatbiq etish va tizimli metodik yordam berish ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. European Commission (2022). Digital Education Action Plan 2021-2027.
2. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK) framework.
3. UNESCO (2021). AI and Education: Guidance for Policy-makers.
4. Kukulska-Hulme, A. (2020). Mobile-assisted language learning and AI integration.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-oktabrdagi PQ-4884-son qarori.
6. Alimov, R. (2022). "Sun'iy intellekt va ta'lim: yangi imkoniyatlar". Ta'lim Texnologiyalari jurnali.
7. www.teacherswithai.org
8. www.quillionz.com
9. www.grammarly.com
10. www.openai.com/chatgpt